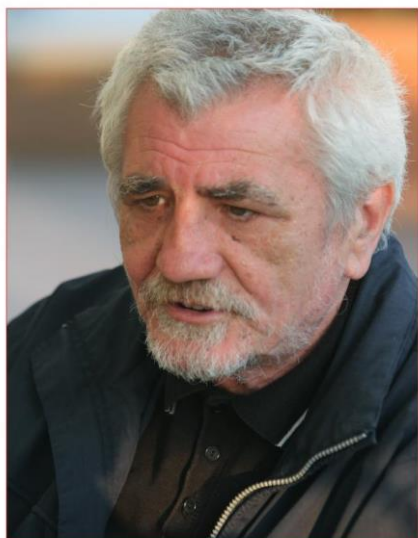

Петриновић: Да ли стварност, збиља, надмашује наше способности?

Фото: Дневник/Бранко Лучић

Заблуде, идеали, правда, победе и поразни, реалност и илузија, истине и лажи, без јасних претпоставки, без опипљивих доказа, без сигурности, без коначног уверења у наметнуту природност узрока и последица, записана је нотица на корицама новог романа Фрање Петриновића, “Поправљач огледала” (Академска књига, Нови Сад 2017).

Аутентични и особени глас овог новосадског прозаисте, који пратимо кроз припадајуће нам деценије и о чему сведоче и претходне његове књиге (“Ткиво, опсене”, “Извештај анђела”, “Пред вратима раја”, “Последњи тумач симетрије”, “Алмашки кругови лечених алкохоличара...”) наставља да поставља питања о смислу и суштини – или боље рећи: контексту? - живота. Али, и о смислу писања

као тумачења света (симетрије), о прози као универзалном ширираном коду, са кључем или без њега...

- Почесто данас застанем, после више деценија драматичних, вероватно не увек сврсисходних и рационалних, промена у којима се свет нашао, застанем да бих помислио како и зашто сам одлучио да учествујем у тој великој итекако свесној пустиловини писања и причања о стварном свету. Зашто никад није згасла очајничка потреба за смислом, за истином, за сведочењем, баш у прозном облику, о тој и таквој стварности – запитао се одмах и сам творац сиинтагме “поправљач огледала” (тј. стварности)?

- Наравно да је реч о променама. Када сам писао своје прве приче помишљао сам како сам на трагу будућег романа који ће мењати свет, не само свет књижевности већ који ће поетичком истином променити стварност, променити збиљу живота, учинити да свет постане много боље место живљења, испуњеније смислом и разлосима постојања. И ма колико да сам бежао у неку врсту уметничког ескапизма, нисам баш успевао да се ослободим онога што називамо стварношћу. А и како бих, на који начин? Касније, суочен са неком врстом трауматичне збиље, стварности са којом друштвени роман не успева да изађе за крај, често сам се враћао својеврсној анатомији стварности за коју је један писац рекао да од ње памет стаје, да она доводи до беса и да те је на крају једноставно срамота што ти је машта тако сиромашна. Да, коначно, рекао је да стварност, збиља, надмашује наше способности.

Али то није пораз, та немогућност да се оваплоти друштвени роман, напротив то што надмашује моје способности постајало је разлог да се још увек крећем тим тајанственим путевима истраживања и пропитивања психолошке стварности и људског

друштва. И тако ће роман постати управо то, све оно чиме се романописац мора да бави.

Робни, хибридни, тржишни механизам упорно слави својеврсна чудовишта уметности. Где год му је допуштено, а допуштено му је на све стране, ти механизми чине све да омаловаже и оцрне праве уметнике, да где год је могуће задаве, закопају, сваки живи и критички израз стварности

И још нешто много више, писање је тако постало ствар личне слободе, ослобађање од друштвених заблуда и утопијских пројеката, неког колективног уједначавања мишљења, писање је тако давање смисла и наде за преживљавање индивидуалног.

Али, и презимање одговорности романописца?

- Поуздано, трагање за поетском истином је увек узнемиравајуће и разорно, али у коначном збиру треба да представља нову обнову реалног света. Нова одговорност романописца, или оних који претендују на то звање, одговорност за оно што пише понајвише се види у чињеници да та прозна истина треба да узнемирава све оне који би хтели да закују свет у неко коначно решење, у дати модел, да укоче живот и промене.

Писати књиге, објављивати их, данас... Неки (ауторитети) кажу да је то (не)озбиљно?

- Данашње издавачко и књижарско стање, као и саму институцију озбиљног писања, видим пре свега налик на неко село у било ком делу наше земље које је некад било идилично, а сада разорено шопинг молловима, некаквим назови великим индустријским пројектима, распорено и опустошено путевима погодним за црне уипове који служе у борбене сврхе. Тај осиромашени центар села озбиљне књижевности окружен је клонираним зградуринама масовне забаве, палатама жанровске књижевности у којима владају вечна љубав, секс, завере, разводи, плач и коначна срећа, убиства и мушкарчине и згодни објекти жеља. У осиромашеном и изолованом центру села живе усамљени озбиљни писци покушавајући да одоле зубу пошастаи.

Писање романа данас изискује од писца неки готово очајнички отпор свему томе тој пошастаи, и сасвим извесно, бескрајно поверење, искључиво поверење у своје далеке сврхе и будући смисао.

Робни, хибридни, тржишни механизам упорно слави својеврсна чудовишта уметности. Где год му је допуштено, а допуштено му је на све стране, ти механизми чине све да омаловаже и оцрне праве уметнике, да где год је могуће задаве, закопају, сваки живи и критички израз стварности. Да преко свих расположивих медијских и издавачких центара народу, читаоцима и слушаоцима пропагирају и пласирају опијум имбецилности.

Какви су то јунаци који у твојом новом роману поправљају огледало, односно стварност?

- “Поправљач огледала” је пре свега је дуга прича о друштвеној изопштености, о уклањању свега оног што би на било који начин требало да представља клицу или кочницу будућих промена, у коме јунаци бивају изложени трагичној изолацији,

неразумевању и свесној игноранцији. Ти механизми изопштавања понекад носе идеолошку, политичку, књижевно поетичку, градску, партијску или чак породичну маску, али увек су исти. На удару тог изопштења, тог друштвеног искључења, те свесне манипулације и удаљавања у роману “Поправљач огледала” наћи ће се творац српског реалистичког романа Јаков Игњатовић, затим слављени песнички бард једне епохе коју смо називали комунистичком, Стеван Павловић, и нека врста новог сањара који би да буде биограф, а не успева, који једино открива своје разарајуће детињство, који би да наслика садашње друштво као у огледалу, а не уме, који не успева да заснује чврсту кућу припадништва. То су само контуре.

Ђорђе Писарев

20.08.2017